

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

T.B.Kadirov

*Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi o'qituvchisi*

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA O'QITUVCHILARNING MEDIAKOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB MASALA SIFATIDA

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda zamon talabi hisoblangan raqamli texnologiyalar, raqamli ta'lim, raqamlashtirish sharoitida o'qituvchilarning mediakompetentligini rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar. Raqamlashtirish, raqamli texnologiya, mediakompetentlik, axborot texnologiyalari.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития медиакompetentности педагогов в условиях цифровых технологий, цифрового образования, цифровизации, которые сегодня считаются насущной необходимостью.

Ключевые слова: Оцифровка, цифровые технологии, медиакompetentность, информационные технологии.

Abstract. This article discusses the development of media competence of teachers in the context of digital technologies, digital education, digitalization, which today are considered an urgent need.

Key words: Digitization, digital technology, media competence, information technology.

Dunyoda inson ongi va qalbi uchun kurash kun sayin shiddatli tus olib, mamlakatlar mafkuraviy manzarasi o'zgarib bormoqda. Geopolitik maqsadlar va mafkuraviy siyosatning qo'shilib borayotgani, mustaqillikni qo'lga kiritgan mamlakatlarda mafkuraviy tamoyillar ahamiyatining oshib borayotgani, mafkuraviy jarayonlarning globallashtirayotgani, pedagogika nazariyasi va amaliyoti oldida ushbu

jarayonlarga mos keladigan, yangicha fikrlovchi yosh avlodni tarbiyalash dolzarb vazifaga aylandi.

Shunday ekan respublikamizda maktabgacha va maktab ta'limi sohasini isloh qilishning ustuvor yo'nalishi sifatida o'qitish jarayoniga axborot-kommunikatsion texnologiyalarni keng joriy etish, kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish jarayoniga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa, o'qituvchilarda mediakompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishni taqozo etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmonida "ta'lim va o'qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy etish asosida xalq ta'limi muassaslari faoliyatining sifati hamda samaradorligini oshirish"[1] muhim vazifa sifatida belgilangan. Mazkur vazifalar zamonaviy yondashuvlar asosida o'qituvchilarning mediakompetentligini rivojlantirish mazmuni va amaliy-texnologik tizimini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etishini ko'rsatib turibdi.

Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilishda ilg'or milliy ma'naviy-axloqiy qadriyatlar va mezonlar asos bo'lishi lozim. Komil inson tarbiyasini tashkil etish barcha davrlarda ham ijtimoiy jamiyatning muhim talabi va asosiy maqsadi bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolaveradi.

Hozirgi kunda ommaviy axborot vositalarining hayotimizga beqiyos ta'sirini har jabhada kuzatish mumkin, bejizga XXI asr global axborot asri deb atalmagan.

Shubhasiz, axborot texnologiyalari insonlar hayotiga shu darajada chuqur kirib bormoqdaki, ularni umummadaniy kontekstdan chiqarib tashlab bo'lmaydi. Shuning bilan birga e'tirof etish lozimki, mediaaxborotni uning iste'molchilariga bo'lgan nafaqat ijobiy, balki salbiy ta'siri ham oshib bormoqda.

"Axborot asri" deb nom olgan XXI asrda mamlakat va hududlar o'rtasida axborot almashinuvi kengayib, tobora tezlashdi. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi dunyo bo'yicha yirik axborotlashgan jamiyatni vujudga keltirdi. Bu, o'z navbatida, davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida jiddiy o'zgarishlarga olib kelmoqda.

Axborotlashgan jamiyat davrida har bir o'quvchi o'zining ongli hayotining ilk davrlaridan boshlab kerakli axborotlarni mustaqil ravishda izlash, mediakanallari orqali ko'rgan, o'qigan va eshitganlariga nisbatan ijodiy munosabatda bo'lishni o'rganishi kerak, mediamatnlarni tanqidiy tahlil qilish va baholay olish ko'nikmalariga ega bo'lishlari lozimdir.

Bugungi kundagi o'qituvchining pedagogik mahorati kundalik hayotda yuqori darajada axborotlashgan va texnokartlashgan jamiyatda voyaga yetayotgan o'smirlar bilan mashaqqatli muloqotlar sinoviga duch kelmoqda.

Yagona axborot makonini yaratish mediaaxborotni qabul qila olish va medialashgan muloqotni amalga oshira bilishni talab qiladi. Hozirgi vaqtda mediakompetentlik shaxsning muhim sifatlaridan biridir, uni shakllantirish esa – umumiy pedagogikaning dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda.

Kompyuterning asosiy vazifalari axborotlar ustida amallar bajarish hisoblanib, jamiyatda axborot ham bilim manbai, ham eng asosiy muloqot vositasi bo'lib hisoblanadi. Har kim har doim biror ishni bajarish yoki biror maqsadga erishish uchun

axborotdan foydalanadi. Agarda inson kundalik axborotlar va yangiliklardan xabardor bo'lmagan ekan, u jamiyatdan uzilib qolishi muqarrardir.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalarining tezkor rivoji, ular bilan ishlay olish, ta'lim jarayonida kompyuter texnologiyasi imkoniyatlaridan foydalanishga bo'lgan ehtiyoj pedagogning kasbiy kompetentligi negizida axborot-kommunikativ kompetentlik ham namoyon bo'lishi zarurligini taqozo etmoqda. Ayni o'rinda "kompetentsiya", "kompetentlik", "axborot-kommunikativ kompetentlik", "pedagogning axborot-kommunikativ kompetentligi", "mediakompetentlik" tushunchalarining mohiyatidan xabardor bo'lish uzluksiz kasbiy rivojlantirish jarayonida umumta'lim maktablari o'qituvchilarida qanday bilim, ko'nikma, malakalarni rivojlantirish to'g'risidagi tasavvurni oydinlashtirishga yordam beradi.

Mediakompetentlik tushunchasi ostida yotadigan bir necha atamalar, jumladan, mediamadaniyat, mediatarg'ibot, mediata'lim, mediaaxborot, kompyuter madaniyati, mediasavodxonlik kabi atamalarga e'tiborliroq bo'lish barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim o'rin egallaydi.

Mediakompetentlik – xabarlar (messages)ni izlab topish, tahlil qilish, qayta ishlash va uzatish qobiliyati.

Mediakompetentlik umumiy ko'rinishda shaxsning sotsiumda medianing faoliyati murakkab jarayonlarni tahlil qilishga tayyorlikda namoyon bo'ladigan integrativ sifati tarzida tushuniladi.

Mediakompetentlikning yo'nalishlaridan biri bo'lgan televideniye orqali axborot qabul qilishda ko'plab telakanallardagi mediakliplar va tomoshalarni namoyish qilinishi, undagi yoshlarning kiyinish odobi, qo'shiqlarning ma'nosizligi va saviyasining pastligi, ko'rsatuvni olib boruvchilarning o'zini tutishi va ular tomonidan foydalanadigan so'zlar milliy qadriyatlarimizga zid kelib, yoshlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Bunday sharoitda mediakompetentlikni rivojlantirish, uning zamonaviy talablarini hisobga olgan holda shakllantirish hamda pedagogik sharoitlarni aniqlash kerak. Hozirda ilmiy-texnikaviy taraqqiyot talablariga mos holda umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'qituvchilarining axborot texnologiyalari borasidagi bilimlarini takomillashtirish orqali mediakompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish yo'nalishlarini belgilash lozim.

Mediata'lim yoshlarimizni zamonaviy ommaviy axborot vositalari bilan xafsiz va samarali muloqot qilishga tayyorlaydi, ularda media ogohlikni, media savodxonlikni, mediamadaniyatni va mediakompetentlikni shakllantiradi.

Nima uchun bugungi kunda ta'limga bunday atama kerak bo'lib qoldi? Chunki mediata'lim har bir o'quvchi-o'qituvchilarda media maxsulotlar va axborotlar bilan ishlashda ijodiy yondashuvni, muloqot qilish ko'nikmasini, tanqidiy fikrlashni, axborotlar orqali uzatilayotgan asosiy maqsadlarni va yashirin g'oyalarni aniqlash, mediamaxsulotlarni tanqidiy tahlil qilish va baholash, axborotlarni filtrlash kabi ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni o'z ichiga oladi[3].

Mediakompetentlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni quyidagilarga ajratishimiz mumkin:

Ijtimoiy omillarga: 1. O‘z xatti-harakatlarini taxlil qila olishi; 2. Muloqot madaniyatining darajasi; 3. Faoliyat motivatsiyasi; 4. Mamlakat taqdiri, uning rivojlanishi uchun javobgarlikni his qila olishi, huquqiy madaniyatga ega bo‘lish; 5. Kasbiy mavqeyining usishiga intilish bilan jamiyat va oilasi manfaatlari uchun xizmat kilish, yordamga muxtojlariga saxovatli bo‘lish. Informatsion omillarga: 1. Ilmiy-ommabop manbaalar; 2. Internet resurslari; 3. Ommaviy axborot vositalari; 4. Elektron darslik va ko‘rgazma materiallari; 5. Axborot xavfsizligini ta‘minlovchi barcha mediaxizmatlar.

Mediata‘lim yoshlarda mediamadaniyatni va savodxonlikni shakllantirib, ma‘naviy estetik va intellektual jihatdan ularning nutqini, muloqot qilish va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa o‘rnida shuni ta‘kidlash mumkinki, mediakompetentlikni rivojlantirish o‘qituvchilarda shakllangan ijtimoiy-madaniy kompetentlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mediakompetentlik o‘qituvchilarning media sohasidagi faoliyatining turli bosqichlarida axborot va mediamatnlardan foydalanishiga qarab aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли фармони. – Т.: 07.02.2017

2. Ҳамидова М. Информацион таҳдидларга қарши курашишда ҳуқуқий ҳужжатларнинг аҳамияти. “Илмий-педагогик ва ўқув-методик нашрлар орқали информациявий таҳдидларга қарши курашиш: профилактика, технология, механизм” республика илмий-амалий конференция тўплами. – Т., 2017. 24 б.

3. Бабаджанов С.С. Ёш авлодни вояга етказишда ахборот технологиялари ва медиакompetentликнинг роли. - Т., “Халқ таълими” илмий-методик журнали. 2016 йил 3-сон 24 б.